

Höfn 25. September 2026

UMSÖGN UM FRUMVARP TIL LAGA UM NÁTTÚRU- OG INNVIÐAGJALD

Mál nr. S-180/2026 Atvinnuvegaráðuneytið

158. löggjafarþing 2026-2027

Málefni: Umsögn um frumvarp til laga um náttúru og innviðagjald.

Ég geri hér með grein fyrir athugasemdum mínum við frumvarp til laga um náttúru- og innviðagjald.

Ég styð markmið um náttúruvernd, uppbyggingu innviða og öryggi ferðamanna. Ég tel hins vegar að verulegir annmarkar séu á fyrirhuguðu fyrirkomulagi og að ýmis grundvallaratriði þurfi frekari skýringu og úrvinnslu áður en frumvarpið verður samþykkt.

Sérstaklega vekja upp spurningar fjárhæð gjaldsins, framkvæmd og eftirlit, kostnaður við kerfið, meðferð tekna og hvernig tryggt verður að fjármunirnir skili sér til þeirra staða þar sem álag vegna ferðamennsku er mest.

Gjaldtakan og heildaráhrif hennar.

Í frumvarpinu er gert ráð fyrir gjaldtöku af erlendum ferðamönnum. Mikilvægt er að metin séu heildaráhrif gjaldtökkunnar, bæði á ferðamenn og íslenska ferðaþjónustu.

Ferðamenn greiða nú þegar ýmis gjöld vegna nýtingar ferðamannastaða og innviða, auk þess sem ferðaþjónustufyrirtæki bera fjölmargan kostnað vegna leyfa, reksturs og annarra opinberra gjalda.

Því þarf að liggja skýrt fyrir hvert heildargjald ferðaþjónustunnar og ferðamanna er orðið og hvaða áhrif fyrirhugað gjald hefur á samkeppnishæfni íslenskrar ferðaþjónustu.

Tekjur af gjaldinu og ráðstöfun þeirra.

Eitt af mikilvægustu álitaefnum frumvarpsins er meðferð teknanna.

Ef gjaldtakan er meðal annars réttlætt með álagi ferðamanna á náttúru, innviði og samfélög verður að vera skýrt hvernig tekjunum verður ráðstafað.

Það er áhyggjuefni að tekjurnar skuli falla til ríkissjóðs sem almennar tekjur án þess að skýr og bindandi tenging sé milli tekna og þeirra ferðamannastaða og innviða sem verða fyrir álaginu.

Að mínu mati þarf að gera mun skýrari grein fyrir því hvernig tryggt verður að fjármunirnir skili sér til þeirra svæða þar sem þörfin er mest.

Þjóðgarðurinn á Þingvöllum.

Þjóðgarðurinn á Þingvöllum er sérstaklega mikilvægt dæmi í þessu samhengi.

Tekjur þjóðgarðsins af bílastæðagjöldum nema um 350 milljónum króna. Með breytingu á gjaldtöku þarf því að liggja skýrt fyrir hvernig fjármögnun þjóðgarðsins verður háttað til framtíðar og hvernig tryggt verður að tekjutap hans verði raunverulega bætt.

Það er ekki nægjanlegt að vísa almennt til þess að fjárveitingar komi úr ríkissjóði. Tryggja þarf gagnsæi og fyrirsjáanleika í fjármögnun þeirra staða sem bera verulegt álag vegna ferðamanna.

Ferðamenn í skipulagðri ferð.

Mikilvægt er að áhrif frumvarpsins séu metin með tilliti til allra erlendra ferðamanna.

Hver ber ábyrgð á því að þeir sem kaupa skipulagða ferð hafi greitt aðgangsgjaldið?

Það er ekki ljóst í frumvarpinu.

Framkvæmd og eftirlit.

Fyrirhugað kerfi kallar á umfangsmikla framkvæmd, umsýslu og eftirlit.

Þar vakna ýmsar spurningar sem nauðsynlegt er að svara áður en frumvarpið verður samþykkt:

Hver verður heildarkostnaður við framkvæmd kerfisins?

Hver verður kostnaður við eftirlit?

Hversu mörg stöðugildi þarf til eftirlits og umsýslu?

Hver verður kostnaður við tæknilega innviði og rekstur þeirra?

Hvernig verður tryggt að eftirlitið nái til allra þeirra sem gjaldskyldir eru?

Frumvarpið þarf að byggjast á fullnægjandi kostnaðar- og framkvæmdamati. Ekki er nægilegt að gera ráð fyrir tekjum án þess að kostnaður við innheimtu, eftirlit og stjórnsýslu sé skýrt sundurliðaður.

Sektir og Innheimta.

Fyrirhugaðar sektir vegna brota á kerfinu vekja einnig mikilvægar spurningar um framkvæmd.

Sérstaklega þarf að skýra hvernig sektir verða innheimtar af erlendum ferðamönnum sem ekki eru búsettir á Íslandi og kunna að vera farnir úr landi þegar sekt verður lögð á eða gjaldfallin.

Einnig þarf að gera grein fyrir kostnaði við slíka innheimtu og hvaða stjórnsýslulegar og tæknilegar ráðstafanir þurfi til að tryggja raunhæfa framkvæmd.

Stjórnsýslukostnaður.

Ég tel mikilvægt að gerð verði ítarleg grein fyrir því hversu stór hluti tekna kerfisins muni fara í stjórnsýslu, eftirlit, starfsmannahald, tæknikerfi, innheimtu og annan rekstrarkostnað.

Markmið gjaldtökunnar hlýtur að vera að fjármagna þau verkefni sem henni er ætlað að styðja. Því þarf að vera gagnsætt hversu stór hluti tekjanna fer í sjálft kerfið áður en fjármagn kemur til ráðstöfunar vegna náttúruverndar og innviða.

Gagnsæi og ábyrgð.

Ég tel einnig mikilvægt að skýrt verði hver ber ábyrgð á því að tekjur af gjaldtökunni séu nýttar í samræmi við markmið laganna.

Ef um verulegar tekjur er að ræða þarf að tryggja gagnsæi um innheimtu þeirra, kostnað við kerfið, ráðstöfun fjárens og árangur af þeim verkefnum sem fjármagnað er með tekjunum.

Að öllu framangreindu tel ég ýmis atriði frumvarpsins séu ófullnægjandi og þarfnist frekari skýringa áður en til endanlegrar afgreiðslu kemur.

Virðingarfyllt,

Laufey Guðmundsdóttir.
framkvæmdastjóri .